

HÁSZ RÓBERT

Végvár az időben

(RÉSZLET)

Először Dagbar hordta a követ, Hiram pedig rakta. Aztán cseréltek. Hordani nehezebb volt, mint rakni. Es egyre messzebből kellett hordani a köveket.

Amikor Hiram nagyot szusszanva lerakta a terhét, Dagbar fölhorkant.

– Miért pont ilyen nyápicot küldtek nekem!

Hiram fölpillantott az öregre, de nem szólt semmit. A verejték csípte a szemét, amitől a tűző napban olybá tűnt neki a világ, mintha víz alól tekintene rá.

A negyedik forduló után megállt, és kifújta magát. Dagbar is fáradt volt, Hiram látta ezt lassú mozdulataiból, ahogy fölemeli a követ a falra, ahogy egyre többet piszmog a helyreigazításával, forgatja, illesztgeti a többihez. Addig sem kell neki lehajolnia a következőért. De az öreg büszkébb volt annál, semhogy ezt beismerje.

Hiram fogta magát, és elballagott a sátrukhoz. Meghúzta a vizestömlőt, majd lemosta arcáról az izzadságot. Aztán fölemelte a földről a dárdáját, és bedöfte merőlegesen a földbe. Egészen rövid volt az árnyéka. Visszasétált a falhoz, ahol Dagbar épp az utolsó kőért hajolt le.

– Hozz még követ!

– Enni is kéne már – felelte, majd fölkapaszkodott a másfél embermagaságnyi falra, és lepillantott a túloldali mélységbe.

Közvetlenül a fennsík pereménél, alig néhány lépésnyire a szinte függőlegesen alázuhanó szakadék szélétől kezdték el rakni a köveket. Ha lenézett, egy darabon a meredek, sziklás hegyoldalt látta maga alatt, aztán egy keskeny sávnyi ritkás cserje következett, majd a tüskés, áthatolhatatlan bozótos, ami szinte átmenet nélkül adta át helyét a sűrű erdőnek, melynek lombkoronája ilyen magasból zöld pázsitnak tűnt az enyhén hullámzó lejtőn, egészen a mélyen benyúló tengeröbölíig. Ott lent, mélyen alatta, a tenger tükre most sima és mozdulatlan, kékeszölden ragyog a tűző napban, akár a csiszolt smaragd. Messze, egészen a látóhatár peremén színe kifakul, elmosódik, eggyé olvad a lehajló égbolttal.

A hajók, ha jönnek, abból az irányból fognak érkezni. Hiram nagyon sokszor elképzelte magában, hogy milyen is lesz az, amikor megérkeznek. Amikor a gályák benyomulnak az öbölbe, innét föntről vízen ringó, apró pálci-

káknak látszanak majd, vagy vízbe pottyant, evező-lábaikkal kapálózó rovaroknak. Egyáltalán nem tűnnének veszedelmesnek.

- Már várom őket - szaladt ki a száján.
- Ostoba kölyke! Hordanád inkább a követ...
- Hiram ellépett a kőfáltól.
- Éhes vagyok - mondta.

*

Volt annak a szőlőlugasnak valami mesészerű varázsa, amit Livius maga sem értett igazán, jöllehet akkoriban nem is igen töprengett ezen. Egyszerűen csak elfogadta a tényt, hogy van a világnak egy szűk, kicsi, elkerített paradicsoma, ahol mindig jól érzi magát. Pedig ha most visszagondolt rá, be kellett ismernie, hogy valójában a leggondozatlanabb kert volt, amit valaha látott. Persze, nehezen is tudta elképzelni Fabrio papát metszőollóval a kezében, amint a gyümölcsfák felesleges ágacskáit nyesegeti, vagy kiskapával kaparász a szőlőtőkék között. Ennek még a gondolatától is mosolyognia kellett. „Hadd nőjenek”, felelte egyszer Liviusnak arra a véletlen megjegyzésére, hogy a szőlőindák már végtelen gubancként csavarodnak egymásba. Nem mintha Livius ez túlzottan zavarta volna. Talán mert éppen innét eredt a kertnek az a varázsa, amit Fabrio sem akart megtörni, és nem lustaságból vagy nemtörődomségből hagyta szabadon a burjánzást, átengedve a kertet a természet gátlástalan mohóságának, hanem ugyanúgy menekült ebbe a vissza nem fogott, érintetlen vadságba, ahogy később maga Livius is. Eleinte persze Antóniával járt oda, pontosabban Antónia miatt, hiszen ez is alkalom volt arra, hogy együtt lehessen vele. Utóbb már gyakran egyedül, sőt legszívesebben egyedül, főleg azért, hogy egy időre megszabaduljon Ceciltől meg Maria-Luisától. Abba a tágas nappaliba ugyanis ritkán szökött be a fény, a nehéz, sötétzöld brokátfüggönyök többnyire be voltak húzva. A méla bútorok: a faragott tölgyfa szekrény, a keskeny vitrinek, az üveglakos könyvespolcok a falak mentén és a fekete zongora a szoba végében örökös félhomályban éltek. A politúrozott szekrény előtt, a bordó-vörös perzsaszőnyeg fehér szegélyén belül, a szőnyeg virágos mintáin álltak, vagy inkább terpeszkedtek az öblös, halványrózsaszín kárpittal bevont karszékek, és a szoba közepén, nem túl távol, de nem is nagyon közel a karszékekhez a teázóasztalka, melynek lábai oly kecses eleganciával futottak le a bolyhos szőnyegig, hogy úgy tűnt, mintha az egész asztal lábujjhegyen állna. Egyébként pedig nem szerette a teát, nyáron meg, amikor odakint vibrált a levegő az augusztusi hőségben, egyenesen utálta. Undorát leplezve emelte a porceláncsészét a szájához, megjátszva a jól nevelt úri gyereket, amivel, az igazat megvallva, titokban talán még imponált is önmagának, miközben abban reménykedett, hogy a négy üveg előre behűtött sör, amit kint hagyott a ház előtt a kerékpárján, nem fog túlságosan fölmelegedni. De a ceremóniának le kellett zajlania mindig, mindig ugyanúgy. Aminek végül is Livius számára megvolt az

az előnye, hogy sosem érhatték meglepetések. Előregyártott, kipróbált mondatokat váltott Maria-Luisával egyetemről, családról, irodalomról, inflációról és árákról, azon a társalgó-dallamos, de mégis monoton, élettelen hangon, amelyről Livius tudta, hogy sosem fog köztük bizalmasabbá, természetesebbé válni. Antónia persze ilyenkor a háttérben maradt, esetleg csendben mosolygott Livius kín szenvedéseiben, mintha csak azt gondolta volna magában, hogy „nesze, ezt akartad, most viseld is a következményeit”. És mindez idő alatt feltűnésmentesen kellett kerülnie Cecil olykor leplezetlenül gunyoros pillantásait. „Megyek”, szokta mondani egy idő után, megjátszott közönnyel a hangjában, miközben felállt a teázóasztal mellől, és hanyag léptekkel elindult az ajtó felé, magára hagyva a három nőt; „megnézem Fabriót”...

– Ezek meg mit akarhatnak?

Livius hadnagy összeresztette a tizedes hangjára, kissé bosszúsan, amiért megzavarták kellemes ábrándozásában. Előrehajolt a hátsó ülésen és kipillantott a szélvédőn.

Ketten álltak az út mentén. Egyikük magas, szálfatermetű, terepszínű gyakorlóruhában, géppisztollyal a vállán. Néhány lépéssel mögötte, közvetlenül a függőlegesen fölfelé tornyosuló sziklafal előtt egy alacsonyabb alak állt, sötét esőköpenyben, rohamsisakkal a fején. Mintha csak amannak az árnyéka lett volna a kőfalon.

– Álljon meg! – mondta. – Lehet, hogy bennünket várnak.

A sofőr, aki a terepjárót vezette, egy fiatal, ábrándos képű tizedes, bólintott, kissé jobbra fordította a kormánykereket, majd lehúzódt az út szélére.

A géppisztolyos katona odajött a kocsához, és a vezető felőli ablakon bekukkantott a hátsó ülésre.

– Maxim Livius hadnagy?

Livius a katona rangjelzésére pillantott, majd a napbarnította, szikár arcra.

– Így van, őrmester. Csak nincs valami gond?

Az őrmester kinyitotta a sofőr melletti ajtót:

– Kiszállhat, tizedes!

A tizedes, miközben még mindkét kezével a kormánykereket markolta, értetlenül bámult az őrmesterre.

– Hogyan?...

– Ne vitatkozzon! Innét már mi vezetjük tovább a kocsit. Önnek sajnos gyalog kell visszatérnie a bázisra.

A tizedes zavarba jött. Először mintha hátra akart volna fordulni a hadnagyhoz, hogy tőle kérjen segítséget, de aztán meggondolta magát, és visszapillantott az őrmesterre:

– Ehhez nincs semmi joga! Parancsom van, hogy...

– Ne pofázzon velem, tizedes. Nekem mindenhez jogom van. Ez itt határzóna, és ha úgy van kedvem, akár egy tábornokot is hasra fektethetek. Na, ki felé, míg szépen mondom!

Nem kiabált, éppenhogy csendesen beszélt. És mintha kicsit még mosolygott is volna közben. Talán ez győzte meg a tizedest. Egyet-kettőt még morgott, aztán kikászálódott a dzsipből.

Az őrmester becsusszant a helyére, becsapta az ajtót, majd indított. Szinte ugyanabban a pillanatban érkezett oda az esőkabátos, és beült mellé az anyósülésre.

– Mehetünk, Divjak!

Amikor a kocsí elindult, Livius hadnagy hátrapillantott a magára hagyott tizedesre, aki még mindig tanácstalanul állt az út közepén.

– Ez nem fog tetszeni Blankov ezredesnek – jegyezte meg halkan.

– Kit izgat? – vonta meg a vállát az őrmester. – Ez Mavrov ezredes körzete, nem Blankové. Különben is, szükségünk van a helyőrségben egy dzsipre, a miénk lerobbant.

– Abban sem vagyok biztos, hogy Mavrov ezredesnek tetszeni fog – folytatta a hadnagy. – Kétlem, hogy boldoggá teszi majd a hír, hogy az emberei elloptak egy dzsippet!...

– Efelől megnyugodhat – fordult most hátra az esőkabátos, miközben levette fejéről a rohamsisakot. Ritkás, szőke haja volt, és a tekintete mosolygott.

– Mavrov ezredes ki nem állhatja Blankov ezredest, azt az ostoba, beképzelt hájfejű alakot. Seggnyaló bunkónak tartja, és Mavrov ezredest mindig kéjes boldogság tölti el, ha Blankov ezredesnek keresztbe tehet valami módon!

Az őrmester felröhögött.

Livius hadnagy összevonta szemöldökét, de nem szólt semmit. Mi köze már neki mindehhez? Még két hét...

– Apropos, hadnagy, hozott-e nekünk valamit a központból? – kérdezte a szőke.

A hadnagy közelebb húzta magához a válltáskáját.

– Meglehet,

– Világos. Értettük – bólintott amaz, aztán előrefordult és füttyörészni kezdett.

Micsoda hely, gondolta magában Livius hadnagy. Hiába, ez már a vadon. Határzóna, félig-meddig hadiállapot. Az Isten háta mögött. És amikor kipillantott a terepjáró ablakán, a kinti világ csak megerősítette benne ugyanezt. Terméketlen, kopár hegyvidék, se ember, se állat, de még egy fa sincs semerre. Csak valami ronda, derékig érő tüskés cserje, meg ritkás, sárgás fű, mely úgy nőtt ki a meredek hegyoldalakból, mint valami gigantikus borosta. És a sziklák. Mintha valaki odahányta volna őket, egymás hegyére hátára. Közben az út egyre csak emelkedett, Livius hadnagnak már zúgott a füle. Milyen magasan

lehetnek? Ezer méterre a tengerszint felett? Vagy magasabban? A sötétszürke, már-már fekete felhők mintha ott csüngtek volna karnyújtásnyira a fejük felett. Akár valami sűrű, lomha füstgomolyag, amely megrekedt a hegyormok között. Livius hátrahajtotta fejét a támlára, és önkéntelenül behunyta a szemét, hogy megsemmisítse maga körül ezt a nem embernek való világot. Antónia, Antónia, sóhajtott magában Livius, még két hét, és ismét otthon leszek. Még két átkozott, rohadt hosszú hét, itt, a világvégén. Csukott szemhéjai mögött végtelen síkságot látott, aranyló, hullámozó búzamezőket, zöld, lombos erdőket, csendes, lusta folyót, a folyó két oldalán kicsiny városkát, magas templomtoronnyal, rendezett, egyenes utcákkal... De ez a gyönyörű vidék is hamarosan szertefoszlott, pontosabban egy másik képpé állt össze; a fák, mezők, kalászosok és virágos rétek emberi arccá olvadtak egybe, a lombokból zöld szempár lett, a kalászosokból szőke fürtök...

...ült a napfényes szőlőlugasban, Antóniaék kertjében, a kerek, gyalulatlan asztalka mellett, melyet Fabrio faragott ki csendes megszállottságában abból a másfél méter vastag eperfából, amit a vihar csavart ki a kert alján a földből, valamelyik elmúlt nyáron, a sok-sok egyforma, mozdulatlan nyarak egyikén. Az öreg Fabrio – aki tulajdonképpen nem is volt öreg, még Livius éveinek szemszögéből nézve sem – ennél a kerek, gyalulatlan asztalkánál jelentette ki egyszer, hogy az idők megérték a változásra. Vagy valahogy másképp mondta, talán úgy, hogy „Mostantól minden másképp lesz, mint eddig volt”. Fabrio papának hatalmas bajusza volt, amit még a vég nélküli tengeri hajóújtjai során növesztett, és szinte teljesen kopasz feje. Sörpocakjával, mely nagyvonalúan kimutatta magát csíkos matróztrikója alól, meg azzal a nyíratlan, örökké izgómozgó bajuszával olyan volt, akár egy emberré lett rozmár. A pannon tengerész. A városka nevezetessége, akár a szentté nyilvánított gyógyforrás a templom oldalánál, a pünkösdi búcsújárások színhelye. Távoli tengerek tanúja volt ő, a legenda arról, hogy azért mégsem minden sors előre elrendeltetett, hogy mégiscsak van kiút a sár és a por földjéről. Livius ott ült mellette, a kék-bordó csíkos kempingszéken, kinyújtózva, ölében a pohár hideg sörrel, és hunyorogva pislogott a lugasra fölfuttatott szőlőlevelek közt villódzó napsugarakra. Picit talán el is bóbiskolt, vagy csak a sör andalította el, esetleg a leveleket susogató gyenge szellő, a bágyadt nyári délután. Még Fabrio hangját sem hallotta meg azonnal, mintha a szavaknak időre lett volna szükségük ahhoz, hogy utat találjanak füléhez, néhány pillanatig csak ott keringtek körülötte, mint a zümmögő, szédült legyek. „Mi lesz másképp?” kérdezte Livius, csakhogy kérdezzen valamit, és jelezze, ott van még. „Az egyforma, unalmas napok ideje hamarosan lejár”, folytatta Fabrio, mint aki megkapta a jóváhagyást. „Pedig hogy szeretem ezeket az egyhangú, vég nélküli napokat, hónapokat, Istenem, ezeket az egymásba folyó éveket! Mintha mindig ugyanaz a nyár, ugyanaz a tél történne velünk. Mintha nem is az évszakok változnának körülöttünk, hanem

mi utaznánk körbe-körbe az időben, mindig ugyanabba a nyárba, ugyanabba a télbe érkezve meg.” Livius hümmögött. Ivott a söréből. Ha megkérdezi Fabriótól, minek köszönhető ez a váratlan bölcselkedő hangulata, estig hallgatná a választ. Pedig bízott benne, hogy azt a napot már megúsza. Lopva a lugas bejárata felé pillantott, hátha föltűnik már Antónia, és megmenti őt. Szerette Fabriót, csak nehezen viselte, ha lépten-nyomon, amikor annak eszébe jut, arra kényszeríti őt, hogy gondolkodjon. Kortyolt még egyet a söréből. Antónia sehol. Sokatmondón sóhajtott, Fabrió ezt akár válaszként is elfogadhatná. De végtére is leendő apósáról volt szó. Erőt vett magán. „Honnét ez a hirtelen bölcselkedés, Fabio papa?” kérdezte, olyan halkán, amilyen halkán csak tehette. „Mit mondsz?” Livius behunyta a szemét. „Kérdem, honnét ez a hirtelen bölcselkedés?” Fabio összefonta ujjait a pocakján, és komoly képet vágott. „Tudod, fiam, ha be akarsz kerülni ebbe a családba, márpedig minden jel arra vall, hogy így lesz, egy valamit tudnod kell, és ezt neked elmondom, mert most magunk között vagyunk: hogy ebben a családban valaha is ember-számba vegyenek, hogy egy kicsit is megbecsüljenek és legalább látszatra tiszteljenek, ahhoz meg kell vened nagybecsű családom ugyancsak nagybecsű tagjait. Ez pedig, tekintettel családunk nagyságára és mohóságára, nagyon sokba kerül. Persze, ez énám nem vonatkozik. Én nem származom grófi családból.” Livius töprengett egy darabig, aztán egy egészen halvány, cinkos mosoly mellett bólintott: „Sejtem, mit akarsz mondani.” Fabio papa megvakarta a hasát. „Így is gondoltam. Van neked szemed.” Aztán fintorogva elhúzta a száját: „De ha valóban van annyi eszed, amennyit én tebenned föltételezek, akkor talán mégsem fogsz sokat adni arra, ki mit gondol minálunk rólad. Ez mindenképpen olcsóbb. Legfőlőbb az lesz a sorsod, mint az enyém immár harmincvalahány éve”; elvigyorodott: „légyszárszámba sem vesznek, de legalább nyíltan röhöghetnek rajtuk.” Kiitta a sörét, aztán keze fejével letörölte a bajuszára ragadt habcseppeket. „És ne rémülj meg, ha majd olykor úgy érzed, menekülési rohamok szállnak meg, leküzdhetetlen bujdosási vágy kerít hatalmába, eltűnni szeretnél, megszűnni egy időre: mindezeket jómagam is átéltem. Hajaj. Ámbár igaz, nekem valamivel könnyebb dolgom volt: időközönként hajóra szálltam, és fél évre letudtam minden gondomat. Semmi más, csak a kék, végtelen óceán... a víznek aztán édes mindegy, kit ringat a hátán. Bár ha belegondolok, mégiscsak szerencsésebb helyzetben vagy, mint én voltam hajdanán, hiszen te nem a feleségemet veszed el... Mellesleg, hogy van az apád?” Az utolsó mondatába, mintha csak áthúzták volna, belenyikordult a kertajtó. Egyszerre fordították fejüket a hang irányába és pillantották meg a három női alakot. A lugas végében, ahol a napsugarak akadálytalanul ömlöttek alá a tiszta nyári égből, mintha tündöklő, fehér fényfal takarta volna el a kijáratot. És az érkezők, Maria-Luisa, leendő anyósa, Cecil, a sógornője és Antónia, ebből a ragyogó fényzuhatagból bukkantak elő, akár angyalok az árnyékvilágban. Elöl Maria-

Luisa, hófehér, könnyű ruhában, kék övzalaggal a derekán, fején széles kari-májú szalmakalappal, karját Cecilébe fonva lépdelt, oly finoman, mintha csak vízen járna. Valamivel mögöttük Antónia, kezében egy zöld tálka, benne a frissen szedett, vérvörös málna. Fabio sóhajtott egyet, kezét Livius térdére helyezte, majd odasúgta: „Biztos vagy benne, hogy csak az egyiküket kéred?”...

Egy éles kanyar Livius hadnagyot szó szerint kibillentette álmaiból. Olyannyira, hogy ha kezét eddig is nem tartotta volna maga mellett az ülésen, biztos oldalt vágódik az ajtónak. A visszapillantó tükörben még elkapta az őrmester vigyorgó tekintetét. Legszívesebben leteremtette volna a pimaszt, de aztán meggondolta magát. Egyrészt mert nem akart nevetségessé válni, másrészt meg amikor kinézett az őrmester feje mellett a szélvédőn, meg is feledkezett az egésztől. Nem messze előttük, a párás, ködös félhomályból kissé elmosódott körvonalakkal előbukkant a fellegvár.

Ez volt a legtalálhatóbb kifejezés a helyőrségre. Valaha minden bizonnyal lovagi várként is szolgált, erről tanúskodtak a magas, lefelé szélesedő falak, a bástyák kiugró, csonka maradványai, de még a hatalmas, boltíves kapu is, mely előtt az alattuk futó aszfaltút végződött. Annak ellenére, hogy a régi kőfalakat már betonburkolattal erősítették meg, az ormokon itt-ott antennarudak nyúltak az égbe, és a bástyákon hordónyi reflektorok feketéllettek, Livius hadnagy nem tudott szabadulni az érzéstől, hogy évszázadokat repült vissza az időben.

Pedig egyéb jelek is mutatkoztak ennek cáfolatára. A futballpálya nagyságú lapos fennsíkon, mely a helyőrség innenső oldalán terült el, Livius ügyesen álcázott hadieszközöket pillantott meg. Terepszínű háló alá rejtett légvédelmi ütegeket, tarackágyúkat, gyalogsági lőállásokat. Egy háznyi sziklatömb mögött, közvetlenül az út mellett, kamionok, tartálykocsik álltak, jórészt tengelyükig beásva. Livius elképzelte, mi munkát jelenthetett ez itt, a sziklás talajon. Arrébb páncélozott szállítójárművek sorakoztak, szorosan egymás mellett, ugyancsak álcázóhálóval lefedve. Hát igen, tűnődött magában Livius, a mendemondák talán igazat beszélnek. Valami készül itt. Meg talán odaát is. A határ túloldalán. A hírek szerint lent a völgyben, a parton úgyszintén beindult a hadigépezet. Aztán eszébe jutott, hogy két hét múlva leszerel. Ez már, remélhetőleg, nem az ő gondja lesz. Fegyvercsörgetés, erőfitogtatás meglehetősen gyakran fordult elő ezen a határszakaszon. Olykor éreztetni kell a sereggel, hogy nem csupán díszfelvonulásokra teremtették. De két hét múlva Maxim Livius már szabad ember lesz. Itthagya ezeket az átkozott hegyeket meg a sereget. Meghagyja őket egymásnak. Civil ruhát ölt, elbúcsúzik a még munda-ban maradottaktól, kölcsönösen megígérik, hogy tartják egymással a kapcsolatot azután is, hogy kilépnek a szabad világba, címet, telefonszámot cserélnek, és bár elhangzik még néhány ugrató célzás azon mulasztás mihamarabbi bepótlására, melyet a szolgálat ideje alatt a nőnemű lények hiányában elszenvedtek, de már valahogy erőltetett lesz a mosoly, túlságosan szívélyes a kézfogás, vala-

hogy mindenki szeretne már túlesni az egész búcsúzási ceremónián, az is, aki marad, az is, aki megy; kinek-kinek terhes a maga módján. Annak, aki elmegy, egyszerűen azért, mert már türelmetlen, alig várja, hogy kilépjen a kapun, és lelke mélyén tudja, hogy sose fogja fölhívni egyik telefonszámot sem, sosem fog levelet írni ezekre a címekre, hiszen már most sem ismeri ezeket az embereket. Kik ők, hogy arcvonásaikat magával vonszolja a civil életbe? Neveik kihullanak fejből, még mielőtt fölszállna a hazafelé induló vonatra. Akik pedig maradnak, megszabadulni szeretnének tőle minél előbb, hogy ne is emlékeztesse őket senki a szabadságra, arra a pillanatra, mely számukra még elérhetetlen messzeségnek tűnik, menjen már el, ezzel a pillanatával egyetemben, mert csak fölkavarja a gondolkodás nélküli szürke napokat, keservessé teszi az elkövetkezőket, pedig holnap már a fene se fog emlékezni arra, hogy valaha is köztük járt... Livius mindezt már sokszor elképzelte magában. Végigélte az érzéseket is, melyeket a búcsúzáskor majd érezni fog. Kigondolta a távozás koreográfiáját, az első perctől az utolsóig.

De Maxim Livius hadnagy most éppen megérkezett. A terepjáró, mintha csak egy óriáscet szippantaná magába, begördült a sötét kapun.

Egyetlenegy tágas, aszfaltozott térből állt a várudvar. Néhány alacsony panel-barakkot látott Livius szétszórva az udvaron, egyébként semmi más nem törte meg a vár archaikus jellegét. Kopott téglalapok sorakoztak a falak mentén, szinte hozzájuk nőve, résnyi utcácskákat alkotva maguk között; keskeny, szűk ablakú tornyocskák nyúltak a csipkézett várfokok fölé, nyitott, függő erkélyek futottak körbe a falakon, hol lefelé, hol fölfelé kanyarogva, összekötve az épületek emeleit a falakkal és a tornyokkal.

– Helyben vagyunk – mondta az őrmester, miközben átvágott a széles téren, és lefékezett a parancsnoki barakk előtt. Egy jókora, szabadkézzel fölfestett fehér csillag virított a falán.

A szőke esőkabátos hátrafordult az ülésen, elmosolyodott, majd a kezét nyújtotta Livius felé.

– Hadd mutakozzam be: Mavrov ezredes vagyok.

Livius egy pillanatra szó nélkül maradt.

– Bocsánat – dadogta –, nem tudhattam...

– Hát most már tudja. Isten hozta minálunk – majd a parancsnoki épület felé bökött: – Mit szólna egy kis üdítőhöz?

Ahogy ezt kimondta, a következő pillanatban eleredt az eső. Minden átmenet nélkül, a nagy, kemény cseppek dobszóként kezdtek el pattogni a kocsi tetején, közben olyan sötét lett, mint késő alkonyatkor. A súlyos felhők nem csupán kiengedték magukból terhüket, de rá is telepedtek a fennsíkra.

Azt a néhány métert az épületig futólépésben tették meg. Bent a szobában az ezredes villanyt gyújtott, majd lerázta magáról az esőköpenyt. Most már Livius is megpillantotta az ezredesi váll-lapokat.

– Átkozott eső – morogta az ezredes. – Ősztől tavaszig szinte egyvégtében esik. Mindent nyirkossá tesz, az ember olykor úgy érzi, hogy bőre alatt még a csontok is átítatódnak nedvességgel! Na, üljön már le!

A rozoga székre mutatott az íróasztal előtt. Az őrmester az ablakhoz lépett, és kifelé bámult a zuhogó szürkességbe. Livius hadnagy egy pillanatig tétován állt.

– Igenis – felelte végül, majd leült.

– És hagyja ezeket a szabályzati marhaságokat, rendben? Itt nem szalutálunk és nem vágjuk magunkat vigyázzba. Annál fontosabb dolgunk is akad – az ezredes elővett egy üveg Masztikát a szekrényből, kirakott az asztalra két vizes poharat és félig töltötte őket. – Minthogy az őrmester sosem iszik, ne is törődjünk vele!

Az egyik poharat áttolta az asztalon Livius elé, majd a sajátját fölemelte: – Na, egészségére!

Livius végignézte, ahogy a tekintélyes mennyiségű konyak egy szempillantás alatt lezúdul az ezredes torkán, majd csak ezután kortyolt bele a sajátjába.

– Szóval megérkezett – motyogta az ezredes, miután szusszantott egyet a konyakra. Zubbonya zsebéből előhúzott egy félig elszívott szivart, amit nem kevés kínlás után sikerült meggyújtania. – Ez az átkozott nedvesség a dohányt is tönkreteszi... Na, szóval: mit hozott nekünk a központból?

Livius kihasználta az alkalmat, hogy megszabaduljon a poharától. Fölemelte a földről a táskáját, és kivette belőle a lezárt, jókora sárga borítékot.

Mialatt az ezredes a borítékkal pepecselt, Livius szemügyre vette a parancsnoki irodát. De igazából nem sok érdemeset talált benne. Szegényesen, mondhatni spártai módra volt berendezve, csak a legszükségesebb bútorokkal. A falakat katonai és domborzati térképek borították. A két ütött-kopott széken és az íróasztalon kívül, mely mögött az ezredes trónolt, csak egy sárga, megfakult szekrény, egy rádióadó és külön, alacsony asztalkán, mintegy félrerakva, kiköcsösítve a többi berendezéstől, egy fekete írógép pihent. Nem úgy nézett ki, mintha a közelmúltban használták volna. De a fegyverpolc az ezredes feje fölé, rajta a két automata géppisztollyal – egyik sem szabványos katonai – valamint egy duplacsövű vadászpuskával, ragyogott a tisztaságtól és a friss olajozástól. Livius röstellte, hogy ütében megforduljon, így csak érezte maga mögött az őrmester néma jelenlétét. De hogy még mindig az ablakon bámul-e kifelé, vagy őket nézi, ezt nem tudta megállapítani.

– Helyes, helyes – motyogta az ezredes, miközben a papírok között lapozott. – Csupa hülyeség... mit is várhat az ember a bürokratáktól?... Mondja, Livius hadnagy, mióta van a futárszolgálatnál?

– Hat hónapja.

– És előtte?

– Határőri kiképzés Negrovban, aztán négy hónap a tartalékos-tiszti iskolán...

– Ezek szerint fegyverrel is tud bánni?

Livius fölvent a szemöldökét.

– Az, hogy valaki katona – magyarázta az ezredes –, sajnos nálunk nem jelenti egyben azt is, hogy tud bánni a fegyverekkel. Amilyen állapotok uralkodnak... De úgy tudom, Negrov még azon ritka kivételek közé tartozik, ahol nem csak etetik és hizlalják az újoncokat, hanem foglalkoznak is velük.

– Igen, uram. Úgy értem, tudok bánni a fegyverrel.

– Az nagyon jó, hadnagy. Nagyon jó.

Livius nem tudta mire vélni az ezredes jelentősegteljes pillantását, ezért jobbnak látta, ha mindjárt az elején tisztáznak bizonyos dolgokat.

– Hadd jegyezzem meg – kezdte kissé bátortalanul –, hogy két hét múlva lejár a szolgálati időm, és leszerелеk. Tulajdonképpen erre az útra sem nekem kellett volna már jönnöm, csak a másik futár, aki helyett beugrottam, jelenleg családi okok miatt eltávozáson van, ezért én...

Mavrov ezredes egy kézmozdulattal megállította Livius szóáradatát.

– Hát magának nem mondták? – kérdezte.

A hirtelen beállt csendben Livius tisztán hallotta, ahogy háta mögött az őrmester bakancsa megnyikordul a padlón. Rossz előérzetei támadtak.

– Mit nem mondtak? – kérdezte halkán.

Az ezredes hátradőlt a széken, sóhajtott egyet, majd lemondón megcsóválta a fejét.

– Látod, Divjak? – mondta, szavait Livius feje fölött az őrmesterhez intézve. – Ilyenek ezek. Arra sem képesek, hogy tisztességesen közöljék az emberrel a döntéseiket. A dolgok kellemetlen részével egyszerűen nem hajlandók foglalkozni.

– Mit kellett volna közölniük? – kérdezte Livius egyre növekvő aggodalommal.

– Nos, hadnagyom – kezdte az ezredes hamiskás mosollyal, miközben a boríték tartalmából előkeresett egy gépelt ívet –, ezen a papíron az áll, hogy önt a mai nappal áthelyezték az én határkörzetembe, aminek én igencsak örülök, tekintettel arra, hogy tisztiállományom az utóbbi időben kissé megfogyatkozott, de hogy szó szerint idézzem: „Maxim Livius hadnagy, katonai száma stb. stb. a – itt a mai dátum áll – naptól kezdve a Várhegy helyőrség parancsnoksága alá helyeztetik át. Tekintettel az említett körzetben kihirdetett magasabb harckészültségi fokozatra valamint a Hadkötelességről szóló törvény idevágó paragrafusára, szolgálati idejét határozatlan időre, pontosabban a VÖRÖS HAJNAL akció lezárultáig meghosszabbítom. Ezen irat szigorúan titkos, melyet stb. stb...” Na, hát érti már, hadnagyom? Maga mostantól az én emberem.

Még mielőtt az érzelmeknek bármiféle hulláma elérte volna, Maxim Liviusnak két, igen magas jelentésű szó jutott az eszébe. Utóbb visszaemlékezve nem volt benne egészen biztos, hogy kimondta-e őket, vagy sem. De tekintettel arra, hogy az ezredes részéről semmiféle reakció nem érte, minden bizonyos, hogy mégsem mondta ki. Utána viszont valami olyasmi következett, amit sehogymásképp nem lehetne leírni, mint süket dőbbenetnek. Livius ült, hallgatott, és se nem látott, se nem hallott. Nem tudta, mennyi idő telhetett el, talán néhány másodperc, de felőle lehetett akár néhány perc is, vagy óra, nap, hónap, amikor ezt a bémult dőbbenetet követte a harag. Eszeveszett, gyilkos harag, melyhez képest az a két, ki nem mondott szó illatos virágcsokornak tűnt. Mint ahogy a hányingert követi az öklendezés, úgy tolult föl benne a harag. Elindult valahonnan a gyomra tájékaról, föl, egyre fölfelé, de nem állt meg a torkán, hanem belezubogott a fejébe, mint egy sistersgő áradat, elöntötte agytekervényeit...

– Kicsit elsápadt, hadnagy. Rosszul érzi magát?

Az ezredes felé tolta a poharat.

– Talán igyon egy kortyot, az majd segít – aztán hátradőlt a székében, és jókedvűen pöfékelt. – Ne vegye úgy a szívére, barátom. Katonák vagyunk, férfiak. Kötelességeink vannak. Hazánk, amit védeni kell. De gondolom, ebben a pillanatban szarik maga az egészre, mi?

Livius csak bámult, és valami ellenállhatatlan erőnek engedve, bólintott. Aztán észbe kapott, de amikor fölpillantott, csak az ezredes vigyorgó arcát látta a gomolygó szivarfüst mögött.

– Sebaj, Livius hadnagy, majd elmúlik. Én különben is szeretem a dühös katonákat. Belőlük lesznek a legjobb harcosok. Ám úgy látom, önnek sürgősen szüksége van friss levegőre. Divjak, vezesd föl a hadnagy urat a mellvédre, csodálja meg a gyönyörű panorámát, legalább kiszellőzteti a fejét. Aztán kísérd a szállására, hadd pihenje ki magát.

A láthatatlan bakancsok megcsikordultak Livius mögött, elindultak, majd megálltak mellette.

– Hadnagy?

Livius felállt, fogta a táskáját, majd anélkül, hogy tisztelgett vagy engedélyt kért volna a távozásra, elindult az ajtó felé. A szabálytalan lelépés, úgy tűnt, senkit sem zavart különösebben. De az ajtóban még utolérte az ezredes hangja.

– Aludja ki magát, hadnagyom. Ja, és ne feledje, reggel nyolckor eligazítás, itt nálam.

Livius kibotorkált a parancsnoki irodából, sarkában a szótlan őrmesterrel.

Az eső alábbhagyott. Vagy inkább csak átváltozott hangtalan, sűrű permetté, amitől Livius hadnagynak olyan érzése támadt, mintha nedves rongyot tapasztottak volna az arcára. Az őrmester megkerülte őt, majd szó nélkül elindult előtte, keresztül a várudvaron, bele a leszálló alkonyatba. Követte lép-

teit, tekintetét föl sem emelte az őrmester fekete bakancsáról, mely tocsogó hangokat hallatott előtte a nedves aszfalton. Ment a bakancsok után, gondolatok nélkül, akár egy távirányított báb. A harag ott izzott a gyomrában, tompa, állandó fájdalommal, mint egy frissen szerzett seb.

Amikor egy lapostetejű, kivilágított épület előtt haladtak el, az őrmester rá mutatott:

– Az étkezde. Bármikor megéhezik, itt kap enni. Sosem zár be.

Meredek lépcsősor vezetett föl a várfokra. Az őrmester megvárta, amíg Livius is fölért, aztán lefelé mutatott, a mélybe.

– Innen aztán gyönyörű a kilátás, nem?! – kiáltotta.

Föltámadt a szél, mire fölérték, szinte egyik pillanatról a másikra, mintha hirtelen szabadult volna ki a felhők fogságából. Vadul támadt minden irányból, zúgva, füttyülve kereste magának az utat a sziklahasadékok között, esőpermetet szórva maga előtt. Livius úgy érezte, menten megfagy ott fenn, alig kapott levegőt. A nedves hideg behatolt zubbonya alá, didergett, de azért erőt vett magán, odalépett a mellvédhez, lepillantott – és még a maradék lélegzete is elállt.

A félhomály és az eső összemosta a tájat, nemigen tudott egyebet kivenni, csak a félelmetes mélységet. A várfal ott emelkedett közvetlenül a szakadék pereménél. Sötét, feneketlen űrt látott maga alatt, mintha csak Thule végső pontján állna, és a világ megszűnne előtte, nem lenne tovább... Ahhoz már túl sötét volt, hogy bármit is megpillanthatott volna lent a mélyben, így a szakadék fölé folytatódhatott akár a végtelenségig.

– Nos, hogy tetszik, hadnagy?

Az őrmester ott állt közvetlenül mellette, de a hangja tompán hallatszott, mintha a szél láthatatlan falat emelt volna közéjük.

– Félelmetes, mi? De csak most. Szép időben, nyáron, csodálatos a kilátás. Lelátni egészen az öbölig. Most nem látszik, de vagy hatszáz méternyire tőlünk, ahol már nem ilyen meredek a hegyoldal, kezdődik az erdő. Az a határ. Az erdő már nem a miénk.

Liviust ez nem rázta meg különösebben. Egy pillanatra úgy érezte, ha nem kapaszkodik meg a vár fokán, menten leszédül a mélybe. Tenyerével megtámaszkodott a mellvéden. A kő hideg volt, nyirkos. Liviust az a képtelen érzés szállta meg, hogy az élettelen terméskő helyett egy behemót, óriáshüllő bőrét érintette meg kezével.

– Az erdőt teljesen elaknásították. Botlóaknákat kötözték a fák törzséhez, húsz centire a talajtól az egész erdő zsineggel van behálózva. Sajnos a zergék ezt nem tudják, úgy hogy ne lepődjön meg, ha olykor robbanást hall. Az öböl másfél kilométernyire van innét. Ott van a támaszpontjuk. De a hegy innenső oldaláról számunkra megközelíthetetlen. Ezen a terepen másfél kilométer egyenlő az örökkévalósággal. Az aknák miatt szó szerint is az.

Livius egyre jobban fázott. Szeretett volna már ágyba bújni, akárhova, akármilyen ágyba, beburkolózni a meleg takaróba, elveszni benne, és aludni, aludni... Közben nem tudta elfordítani tekintetét a mélységről, szinte megbabonázta az a sötét űr...

Az őrmester széltépte hangja szakadozva jutott el füléig.

– ...el vannak vágva a szárazföld belsejétől. Az utánpótlást hajón kapják, vizet, élelmet, mindent. Ritkán helikopteren, ha szép az idő. Vagyis ősztől tavaszig kizárólag hajón... – a szél itt végképp fölülkerekedett. Az őrmester szavai apró foszlányokra szakadva, menthetetlenül elröppentek a sötétségbe. Livius nem tudta eldönteni, honnan fúj a szél, egyszerre kapta arcába, hátába a lökéseket.

Az őrmester váratlanul megfogta a karját és lefelé mutatott.

– Látja?

Tekintetével a mutatott irányt fürkészte, de a vaksötéten kívül semmit sem látott.

– Ott lent, figyelje csak!

Livius erőltette a szemét, de csak hiába. Szinte tapintható volt a sötétség.

Aztán valami megvillant. Egészen apró fénypont. Valahol az éjszaka mélyében. Néhány másodperc múlva ismét föl villant. Az apró fénypont alig észrevehetően haladt.

– Az őrjáratunk – mondta az őrmester, nyilvánvaló büszkeséggel a hangjában. – A szabályzat ugyan tiltja, de az átkozott sziklás terep miatt kénytelenek zseblámpát is használni. Nincs ott lent egy talpalatnyi sima felület sem. A fiúk lemennek egészen az erdő pereméig, ott bevetik magukat lesállításba, egy órácskát üldögélnek, míg kifújják magukat, aztán indulnak vissza. Első hallásra egyszerűnek tűnik, de hat órába is beletelik, mire megjárják. Szép, nyugodt időben. De ma hajnalig nem fognak visszaérni. A legkeményebb szakasz. Az emberek úgy hívják: pokoljárás. Még nem volt olyan évünk, hogy valaki ne maradt volna ott.

Livius az őrmesterre pillantott, aki biccentett.

– Lezuhantak a sziklákról, rájuk lőttek a túloldalról, vagy disznó-aknába botlottak...

– Disznó-aknába?

– Előretolt akna. Olykor kilopóznak az erdőből, átjönnek a mi oldalunkra, és eldugnak egy-két taposóaknát a kövek közé. Nálunk alapszabály, hogy az őrjárat minden alkalommal más útvonalon közlekedik. Mégis előfordul.

Livius szinte látni vélte, ahogy a sötétség fokozatosan föl kúszik egészen a várfalakig. Az árnyak föloldódtak az éjszakában, csak a szél zúgott, lobogott láthatatlanul körülöttük, akár valami elvadult kísértet. Aztán az őrmester megérintette a karját, jelezve, hogy felőle indulhatnak.

Az étkezde mellett elhaladva az őrmester megkérdezte Liviust, nem éhes-e. Nem volt éhes. Egyébként egész idő alatt egy lélekkel sem találkoztak. Kihalt volt minden, csendes és sötét. Máskor talán különösnek találja, hogy nyomát sem látja az egyébként szokásos takarodó előtti mozgolódásnak, a készülődésnek a vacsorához, zászlóbontáshoz. De most képtelen volt bármit érzékelni maga körül. Csak aludni szeretett volna, lehetőleg azonnal. Nem gondolkodni, egyáltalán semmire nem gondolni, mert attól tartott, ha töprengeni kezd az előállt helyzeten, és ha főleg megengedné önmagának, hogy levonjon bármiféle következtetést, itt helyben főbe lőné magát. Az automata Scorpio ott volt az oldalán. Annyira hozzánőtt, hogy már a súlyát sem érezte. Kikapcsolni mindent. Engedni a testnek, hogy tegye a dolgát, rábízni magát a rutinos mozdulatokra. Anyaggá lenni. Pusztá, érzéketlen anyaggá. Mint annak idején, a gyalogsági kiképzés legelején, Negrovban, ahol nagyon hamar kénytelen volt meg tapasztalni, milyen érzés túllépni a fizikai végkimerültség határát, amin túl semmi sem számít már, ember, világ megszűnik, csak a fájdalom az úr, minden egyéolvad, a hangok, a képek, a lélegzet, minden egyesül a kínban. A napi huszonöt kilométeres menetelések, teljes harci felszerelésben, hozzátartoztak a hetente megrendezett terepgyakorlatokhoz. Livius sosem volt atléta alkat. De az az eszelős tizedes, aki vele cipeltette a RUP-12-es rádióadót – holott Liviusnak semmi köze sem volt a rádiósokhoz, soha meg sem tanították a kezelésére –, valószínűleg úgy vélte, ezzel majd megtöri Livius nyilvánvaló, sosem titkolt közönyét a sereghez. Hegyvidéki ember volt a tizedes, tulajdonképpen környékbeli, aki ha eltávozásra ment, mindig azzal kérkedett, hogy egy órán belül már otthon sörözik a haverjaival a faluban. A sereg, a fegyver, meg úgy általában a férfiasnak hitt katonaélet iránti odaadó szeretet, mint a hegylakók többségének, bele volt írva a génjeibe. És mivel Liviust már néhány hét után azok közé a pipogya, megvetendő alakok közé sorolta, akik nem feltétlenül kitörő rajongással veszik tudomásul a rájuk kiszabott sorsot, és egyáltalán, nem mutatnak semmiféle egészséges férfiörömet, amiért lehetőséget kaptak arra, hogy egyenruhában, géppisztollyal a vállukon masírozzanak összevissza a hegyek között, és ha kell, akár vérüket is adják hazájukért, ezért a tizedes megtett minden tőle telhetőt, hogy Liviust ráébressze erre a beteges elhajlására. Márpedig sok minden kitelt tőle. Többek között a hátára pakoltatta a tizenöt kilós rádiót; így hozzászámítva az egyéb harci felszerelést, az AK géppisztolyt, a tölténytáskát a tartalék táakkal, a hátizsákot a háromnapis szárazkoszttal, sátorlapot, gyalogsági ásót, rohamsisakot, miegymást, nagyjából harmincöt-negyven kilóval a hátán meg a vállán járta meg Livius a huszonöt kilométeres meneteket. Közben hol könnygránáttal ugrasztották meg őket, futni kellett hegyre fel, hegyről le, hol hasra bukni, árkot ásni, kopár dombokat rohamozni. Sokszor érezte úgy, most abbahagyja, ez az a pillanat, amikor leül az út mellé, emeli kalapját, ennyi, felőle mehet a fáklyásmenet, tegyenek

vele, amit akarnak, ennél rosszabbat már úgysem tehetnek... De sosem állt meg. Idővel megtanulta, ha rákényszeríti magát arra, hogy átlépje a tűrés-határt, és kivárja azt a pillanatot, amikortól a fájdalom már nem növekedhet tovább, hanem kiég, akár a túlterhelt biztosíték, amikor az utolsó izomrostjával is megszűnik minden kapcsolata – akkor az öntudat kimenekül a testből. A test működik, halad tovább a maga útján, akár a vak gépezet. Az ember elveszti időérzését, a percek órákká nyúlnak, az órák percekké zsugorodnak. És a rövid pihenők alatt, melyek röpké, csalóka újjászületéssel ajándékozták meg a testet, ocsúdásnyi lélegzetvételhez juttatták a kiszáradt, áttüzesedett tüdőt, csak leülni nem volt szabad, ezt Livius hamar megtanulta, leülni semmi pénzért sem, bármily vonzó, csábító a zöld fű az út mellett, vagy a földhányás a domboldalon: álnok szirénscapda mindegyik; aki leül, tízszeresen, százszorosan megszenvedti a továbbindulás pillanatát, amikor valamennyi izma, a vállától a lábszáráig, egyetlen fájdalmas, görcsös sikollyal áll ellen a parancsoknak. Pihenni csak állva volt ajánlatos, legfőlőbb egy fának, vagy egy sziklaoldalnak támaszkodva, óvatosan elszívni egy cigarettát, lassan, nem mélyen letüdőzni, mert attól még csak rosszabb lesz. Egy idő után a rádiót sem vette le a válláról, mert tudta, ha leveszi, tíz perc múlva, ha ismét magára pakolja, háromszor olyan nehéznek fogja majd érezni. De az embernek szüksége van olykor apró győzelmekre ahhoz, hogy a mindennapi nagy vereségeket könnyebben elviselhesse. Livius néhány hét után rájött, hogy bár a rádiót minden alkalommal magukkal cipelik a gyakorlatokra – pontosabban cipeltetik vele –, használni viszont sohasem használják, azon egyszerű oknál fogva, hogy a zezugos, égbe kapaszkodó hegyek között rajtuk kívül sosem volt ugyanabban az időben másik egység is terepen. Tekintettel a menetközbeni éleslőgyakorlatokra, ez túlságosan veszélyes lett volna. Ezért az egyik embertelenül fárasztó nap éjszakáján, miután táborot vertek a fenyvesekben, bent a sátor nomádszagú melegében, amikor társai már elaludtak, Livius egy zseblámpa és egy zsebkés segítségével kibontotta a rádióadó aljzatát, kiemelte belőle az akkumulátort, ami az egész berendezés súlyának legalább a felét kitette, ásott egy szép kis gödröt a sátorlap pereménél, beletemette az elektromos dögöt, majd akkurátusan elsimította fölötté a földet. Tökéletes munkát végzett. A rádió aljzatát visszacsavarozta a helyére, és kívülről minden úgy nézett ki, mint előtte. Igaz, azon az éjjelen nagyon keservesen aludt, forgolódott az amúgy sem kényelmes fekhelyen, minduntalan ugyanaz az álom tért vissza, hogy tulajdonképpen a tizedesét temette el a föld alá, méghozzá élve, és a tizedes ott dörömböl a föld alatt, őalatta, egyre keservesebben, mert lassan elfogy a levegője, és Livius a hangját is hallotta, a tompa, fojtott, segélykérő hangot a föld alól, és nagyon kívánta, rimánkodott álmában, fogyna már el a tizedesnek a levegője, maradna már egyszer s mindenkorra vesztve, hogy csak azt a hangot ne hallja...

A helyiség, ahova az őrmester betessékelte, nem volt nagyobb, mint egy szűkre szabott kriptá. Előtte gyéren kivilágított, kanyargós, szűk folyosókon haladtak keresztül, a falak mellett, a csukott ajtók között puskaállványok sorakoztak, és leszámítva azt az álmos ügyeletest az egyik forduló mögött, aki még köszönésre sem méltatta őket, éppen csak fölpillantott a képregényről, ami előtte hevert az asztalon, emberrel itt sem találkoztak. Aztán az egyik folyosó végén az őrmester kinyitott egy ajtót. Megérkeztek. Sötét lyuk, aprócska ablakkal a szemközti falon. Alatta egy rozoga asztal, jobboldalt a priccs, kincstári bádogszekrénnel a végében. Széket Livius nem látott. A mennyezet olyan alacsony, hogy ha felemeli a karját, eléri a málló vakolatot. Egy csupasz, poros égő sárgállott az orra előtt, és enyhén imbolygott a légáramban.

– Hát ez volna az – hallotta maga mögött az őrmester hangját. – Lakályos, nem?

Erre nem tudott mit felelni. Akkor is ott állt mozdulatlanul a szoba közepén, amikor becsukódott mögötte az ajtó. Elástak, gondolta. És mint aki most nyitotta ki a szemét, fölébredt. Nem fog leszerelni. Nem fog leszerelni két hét múlva. Csapdába esett. Valami rettentő súly szállta meg a vállait, megakadályozta abban, hogy megmoccanjon, odaszegezte a kőpadlóhoz. Mint jóelőbb, az ezredes irodájában, ismét előntötte a tehetetlen, hiábavaló harag, szétáradt benne, mintha csak kiutat, szabad kijáratot keresett volna magának a mihaszna testből, az ujjai hegyében lüktetett, aztán hirtelen kirobbant, hogy szinte jó-maga is meglepődött, megragadta válltáskáját, és olyan erővel vágta a szemközti falnak, hogy tartalma szétfröccsent a picinke helyiségben, golyóstollak pattogtak a kövön, zöld katonakönyve, mint valami kitárt szárnyú, eszelős rovar, nekicsattant a sötét ablaküvegnek, és azt a két szót, ami egy ideje ott kaparta a torkát, szabályosan kiköpte magából. Kurva anyátokat!